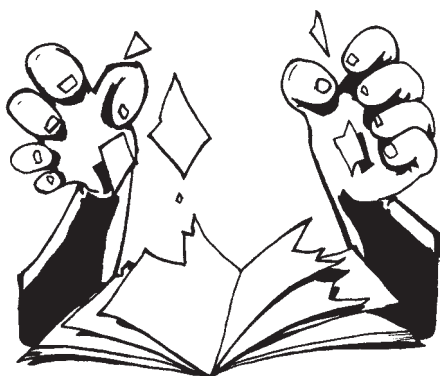

Arvostelut

Alan Moore (käsikirjoitukset): DC-sankarit
Suomentaneet Jukka Heiskanen, Riku Perälä ja Jouko Ruokosenmäki
EGMONT

Jos perustaisi arvionsa Alan Mooren kirjoittajan kyvyistä vain tähän teokseen, saattaisi hämmentyä netissä vellovasta Mooren jumaloinnista. Ilman Watchmenin kaltaisia suurteoksia ei tätäkään kirjaa olisi koottu. Vastaava teos on tehty myös Mooren brittiaikojen lyhyistä tarinoista 2000 A.D. -lehestä, The Complete Future Shocks (Titan, 2006). Se on hieman mielenkiintoisempaa luettavaa kuin DC-sankarit, sillä tätä teosta kirjoittaessaan (1985–1988) Mooren jalusta oli vielä inhimillisellä korkeudella, eikä hänellä selvästi ole ollut aivan täyttä vapautta käsitellä DC:n hahmoja.

Kryptonin viimeisen pojan tunnontuskat.

Toki Mooren taidot olivat jo DC:n toimittajien tiedossa. Varsinkin räme-hirviö Swamp Thingin nostaminen pohjamudista kaupalliseksi menestykseksi avasi portteja monta tasoa ylöspäin. Teräsmiehen hahmo on selvästi kiehtonut Moorea eniten. Kirjan avaava syntymäpäivätarina ”Michelle, jolla on jo kaikkea” (1985) on yksi hänen parhaista koskaan kirjoittamistaan lyhyistä sarjoista. Miten paljon maan pinnalla lähes kaikkivaltia Teräsmiestä lopulta riivaa se, ettei hän kuollutkaan muiden kryptonilaisten tavoin? Mutta olisiko sittenkään ollut parempi, mikäli Krypton ei olisi tuhoutunut?

Kuolevaisuuden kosketus riivaa Teristä myös hieman ennen synttäreiseikkailua julkaistussa jaksossa, jossa Rämeen olento pelastaa hänet helvetin porteilta. Rick Veitchin ja Al Williamsonin kuvittama ”Viidakon laki” on ironisen hauska kuvaus skitsofrenian ja tappavan kuumeen riuduttamasta Teräsmiehestä.

Yhtä onnistunut ei ole ”Mitä tapahtui huomispäivän miehelle”, joka oli viimeinen Curt Swanin piirtämä Teräsmieseikkailu. Tarinassa pyritään lyömään kortit pöytään ja vetämään juonilangat 50 vuoden ajalta nippuun, mutta aineksia on liikaa. Moorella on selviä vaikeuksia mahdollistaa läjäpäin hahmoja ja tapahtumia vain 48 sivuun.

Vielä pahemmin tämä ongelma riivaa ”Tappavaa pilaa”, jonka oli tarkoitus olla lopullinen tilitys trikoosankari Lepakkomiehen ja mielipuolisen Jokerin hulluuden yhtäläisyyksistä ja eroista. Huolimatta Brian Bollandin loistavasta grafrikasta juoni jää enimmäkseen väkimmäiseksi puserrukseksi.

Kirjan muut jutut ovat lähinnä vanhojen tuttujen työllistämistä tai sormiharjoituksia kuten Jim Baikien piirtämä pateettinen, c-tason sankari Vigilantesta kirjoitettu ”Isänpäivä”. 2000 A.D.:n kaudesta muistuttaa aikatasojen eroja hirtehisesti kuvaava ”Lyhyet elämät”, joka edustaa Mooren varhaista yhteistyötä piirtäjä Kevin O’Neillin kanssa.

Vesa Kataisto

Kryptonin vaihtoehtohistoriaa.

Frank Miller – Lynn Varley: 300
Suomentanut Petri Silas
EGMONT

Pullean elokuvaversion ansiosta on myös alkuperäissarjakuva 300, Millerin viimeiseksi hyväksi teokseksi sanottu, saanut suomenkielisen julkaisunsa. Juoni sijoittuu periaatteessa Thermopylain taisteluun, vuoteen 480 eaa. Persian kuningas Kserkses ensimmäinen marssii joukkoineen kohti Kreikkaa, jossa kaupunkivaltiot pyrkivät liittoutumaan Spartan johdolla.

Karneijan pyhäpäivän johdosta kreikkalaiset ovat kuitenkin haluttomia aloittamaan taistelua, ja tehtävä lankeaa Spartan kuningas Leonidaksen ja hänen 300 eliittisotilaansa kontolle.

Koviksi karaistut spartalaiset pistävät Kserkseen joukot lujille ja saavat nämä tuokioksi pysähtymään Thermopylain solaan. Persialaisten ylivoima oli kuitenkin lopulta liikaa, ja Leonidaksen joukkojen osaksi tuli muuttua veripalttuiseksi legendaksi.

Miller kuvittaa tarinaa innolla, pohjaten enemmän lapsena näkemäänsä ”300 spartalaista” -elokuvaan (1962) kuin historiallisiin faktoihin. Varleyn väritys tuo lämpöä Millerin kirveellä veistettyihin hahmoihin. Pikku laatikoihin pätkitty teksti ja iskevaksi taroitettu dialogi on tutun paatoksellista rytmitystä.

Spartalaisuus tarkoittaa tässä yhteydessä paitsi äärimmilleen vietyä mahtipontista ruumiinrääkkäystä ja sotilaallista mieltä, myös taipumusta jämähtää veistoksellisiin aselmiin. Koreografit ovat selvästi Spartassa kunnioitettuja ammattilaisia.

Kuvat kulkevat postimerkinkokoisista pikaleikkauksista yli aukeamien levähtäviin panoraamoihin. Jättikuvien ansiosta 300 kasvaakin yli tavanomaisen sotasarjakuvan mittasuhteiden. Juones-
sa on perinteiset sankarinsa ja petturinsa, eikä yksikään hahmo, edes Leonidas, herätä lukijassa sen suurempaa sympati-
aa tai samaistumisen tunnetta. Kaikkien

Nuo vekkulit spartalaiset hilpaine juttuineen.

kohtalo on selvillä jo tarinan alussa. Mutta julman uljaita kuvia on hienoa katsella, semminkin kun Millerin kikkailut ovat vielä tässä aidon kekseliäitä,

eivät maneerisia tai pakotettua perspektiivin vääntelyä.

Vesa Kataisto

Nuori Leonidas
tanssii susien kanssa.

**Rodolphe Töppfer: Herra Koipeliini
Suomennos Heikki Kaukoranta
Minerva Kustannus Oy**

Ensimmäinen sarjakuvasuomennos vuodelta 1857 on julkaistu viimeinkin teki-
jänsä tarkoittamassa kokonaisuudessaan.

Maailman ensimmäisestä sarjakuvasta luultiin jo kauan sitten päästyn yksimielisyyteen, kun kunnia oli annettu eräälle keltaiselle kakaralle New Yorkista. Sarjakuvan kohdalla ensimmäisyyden ongelma on kuitenkin osoittautunut odotettua visaisemmaksi. Sarjakuva näyttäisi olevan elokuvaakin vanhempi ilmaisumuoto. Yksi sarjakuvakerronnan kehittäjistä oli sveitsiläinen Rodolphe Töppfer (1799-1846), sarjakuvan isäksikin kutsuttu.

Töppfer oli poliittisesti aktiivinen kirjailija, poikainkoulun opettaja ja Geneven yliopiston retorikan professori. Töppfer kiinnostui kuvilla kertomisesta opettajana toimiessaan. Hän piirsi muistiinpanoja oppilaidensa kanssa tekemistään luokkaretkistä 1820-luvun puolivälissä ja teki niistä humoristisia matkakertomuksia. Hän kiinnostui kuvakertomuksista myös teoreettisella otteella kirjoittaen niistä esseitäkin.

Saksalainen kulttuurin ja tieteen suurinimi Johan Wolfgang von Goethe sai luettavakseen vuonna 1830 useita Töppferin luonnostelemia sarjakuvavihkoja ja ihastui niihin välittömästi. Goethen innostamana Töppfer uskaltui julkaisemaan teoksiaan kirjoina, joita vuosien aikana tuli kaikkiaan kahdeksan (viimeinen postuumisti lähes sata vuotta Töppferin kuoleman jälkeen).

Yksin jäätyään Elviira kuitenkin tällätytty torstaita varten ja kokeilee morsiusseppelettään.

Yksin jäätyään herra Koipeliini vetää tahollaan hynttyyt niskaansa, lukitsee ovensa ja lähtee yötä myöten kohti Marseille'ta.

Kaupungista päästyään herra Koipeliini kokee huimaavan vapauden tunteen.

Koipeliini valitsee avioliiton sijasta luonnontieteet.

Nyt suomeksi ilmestynyt herra Koipeliini on alkuaan vuodelta 1830, kirjana se ilmestyi sanomalehtijulkaisun jälkeen vuonna 1845. Ranskankielinen teos käännettiin nopeasti useille kielille ja se levisi ympäri Eurooppaa. Ruotsiksi se tuli vain kaksi vuotta ranskankielisen albumijulkaisunsa jälkeen. Jo 1800-luvun puolivälissä Töppferin sarjakuva oli levinnyt ainakin Ranskaan, Englantiin, Yhdysvaltoihin, Saksaan, Ruotsiin ja Tanskaan. Suomeksi Koipeliini ilmantui ensin Sanomia Turusta -lehteen vuonna 1857. Myöhemmin se julkaistiin myös meillä kirjana.

Koipeliinin suomalaiset laitokset, kaikkiaan viisi vuosilta 1862, 1871, 1923,

1934 ja 1972, ovat kaikki lyhennettyjä ja julkaistu ilman tekijätietoja. Töppferin kuvien ympärille on oikeastaan kyhätty vain vähän alkuteosta seuraileva ylenpalttisen runsastekstinen versio. Lisäksi päähenkilön kihlattu Elviira, on muutettu Koipeliinin Hurja-sisareksi. Täysin pätkämielinen muutos vie motivaation monilta tarinan tapahtumilta. Minerva Kustannuksen nyt julkaisema laitos on sen ensimmäinen kunnollinen versio suomen kielellä.

Kirjan päähenkilö on nuorehko luonnontieteistä kiinnostunut perhostenkeräilijä herra Koipeliini. Tietynasteisesta henkisestä kypsyydestään huolimatta epäilemättä etevätkö tutkija tahotoisi kovasti tutkimusmatkoille kauko-
maille. Koipeliinin kihlattu, räjähtelevä Elviira kuitenkin haluaisi pikimmiten päättää häpäpäivän ja pakottaa näin Koipeliinin asettumaan aloilleen. Koipeliini pakenee yöllä salaa, aikomuksenaan päästä jollekin tutkimusmatkalle. Vaiherikas karku- ja takaa-ajomatka vie Mar-
seillen kautta merille ja sieltä valaanvatsan kautta pohjoisnavalle ja vielä islamilaiseen Algeriaan ja kauemmaksikin.

Farssimainen tarina on täynnä mielikuvituksen lentoa, henkilökuvaukseen ei Töppfer sentään ehdi tuhavauhtisessa kertomuksessaan liiemmälti keskittyä, vaan kaikki henkilöt ovat enemmän tai vähemmän tyyppihahmoja. Töppfer lie-
nee saanut vaikutteita aikansa farsseista. Hieno suomennos korostaa Töppferin tekstin satiirisia ja kielellisiä vivahteita hyvin (olihan hän sentään puhetaidon professori!). Pieniä satiirisia piukkejä heitetään ainakin luonnontieteiden suuntaan.

Kun tulee tieto, että aluksella on kolme kristittyä, dein virkamiehet tulevat ottamaan heidät kiinni, ja alkajaisiksi he va-
raavat Elviiran isäntänsä seraljiä varten.

Kun herra Koipeliini sanoo olevansa luonnontieteilijä, Abul-Hassan ostaa hänet istuttamaan salaattejaan.

Islamilaiset eivät arvosta Koipeliinin edustamaa länsimaista luonnontiedettä.

Kannattaa huomata, miten 1800-luvun eurooppalainen oppinut, siis Töppfer, suhtautuu islaminoppineisiin tiedemiehiin. He ovat kirjan kuvauksessa autoritäärisen dein komennossa hännysteleviä astrologis-mystisiä haihattelijoita. Kaiken lisäksi kirjan päähenkilö, ilmeisesti suhteellisen oppinut tiedemies komennetaan muhamettilaisten vankina maatilkkuja hoitamaan. Elviira laitetaan tietenkin seraljiin.

Vaikka Töppferiä nyt pidetäänkin jonkinlaisena sarjakuvien isänä, ei hänkään tyhjiöön syntynyt. Kuvakertomusten avulla oli jo keskiajalla esitetty uskonnollisia tarinoita ja kerrottu pyhimysten kärsimyksistä. Joissakin puupiirrosten avulla toteutetuissa teoksissa oli jo selkeä ruutujako ja eräänlaisia puhekupliakin (fylakteri). Englantilaisen Francis Barlow'n (1626 - 1704) sarjakuvassa The Horrid Hellish Popish Plot vuodelta 1682, olivat ruutukerronta ja puhekuplat käytössä.

1700-luvulta tiedetään lapsille tarkoitettut ns. broadsheetit, yhden sivun satukuvaelmat, jollaisia julkaistiin kautta Euroopan pitkälle 1800-luvulle. Broadsheet tarkoittaa myös yhtä sanomalehden vakiokokoa. Ja kuinka ollakaan nuo 1700 - 1800 -lukujen värikkäät puupiirrossivut

muistuttavat kovasti 1890-luvun amerikkalaisia sunnuntaisarjakuvallitteita. Töppferin tiedetään lukeneen englantilaisen Thomas Rowlandsonin kuvakertomuksia tohtori Syntaxin vaiheista. Sarjakuvina ne olivat auttamattoman kömpelöitä, mutta varmaankin innoittavia.

Joka tapauksessa Töppfer yhdisti kuvan ja tekstin aiempia yrittäjiä paremmin. Kuvakerrontakin oli huomattavan modernia, hän käytti erikokoisia ruutuja ja jonkinlaista elokuvallista leikkaustakin, yli 50 vuotta ennen ensimmäistään filmiä. Tarina etenee jouhevasti ruudusta toiseen ja sivulta seuraavalle. Eipä ihme että Töppferin teoksen julkaisija J. J. Dubochet kirjoitti vuonna 1845 uuden tyyllilajin synnystä Töppferille: "Olet luonut uuden genren, etkä vielä tiedäkään uusinta imitoijaasi." Viitaten mm. Töppferiä mukailleen Benjamin Roubaudin uuteen sarjakuvaan.

Töppferin muista aikalaisista ja seuraajista mm. Kaspar Braun (1807-77) teki ns. Münchene Bilderbogeneita 1800-luvun puolivälissä, joista moni muistutti kovasti Töppferin sarjoja. Wilhelm Buschin Max ja Moritz tuli vasta 1860-luvulla, ja epäilemättä Busch oli lukenut Töppferin saksannoksia. Ruotsalainen,

sveitsiläissyntyinen Fritz von Dardel (1817-1901) teki sarjakuva-albumin Familjen Tutings lustresa till Bomarsund vuonna 1854. 50-sivuinen seikkailullinen hupsuttelu oli sekin saanut selvästi vaikutteita Töppferin Koipeliiniistä, vaikka olikin kerronnaltaan sitä kömpelömpi. Koipeliinihan oli julkaistu ruotsiksi jo 1847.

Useat varhaiset sarjakuvakerronnan muodot pysyttelivät hengissä läpi 1800-luvun eurooppalaisissa huumori-, pila-, ja lastenlehdissä ja laivautuivat siirtolaisuuden mukana uuteen maailmaan pulhtaakseen esiin sanomalehdissä. Siellä joukossa oli muuan keltaiseen kauhtanaan pukeutunut ruma kakara.

Minervan suomennos on tervetullut, lopultakin saamme lukea kokonaisuena yhden sarjakuvan historian tärkeimmistä teoksista suomen kielellä. Hienoa, myös että kustantajalla on ollut malttia ja uskallusta julkaista kirja kunnollisessa koossa ja ryhdikkään kovissa kansissa. Ulkoasu olisi voinut olla vielä vanhahtavampikin, kannen turhan modernista kirjasinvalinnasta voisi hieman motkottaa, ellei kokonaisuus olisi muuten hieno.

Timo Ronkainen

Tommi Musturi:
Ensimmäinen Toivon kirja
Toinen Toivon kirja
LIKE

The First Book of Hope ilmestyi alun perin englanniksi, Musturin oman Boing Beingin kustantamana. Ratkaisu alkaa olla yhä yleisempi: Pentti Otsamon Pienestä olenosta lähtien muutama kotimainen albumi vuodessa on julkaistu joko suoraan tai ensimmäiseksi englanniksi.

Onneksi First Book of Hope ja sen jatko-osa kuitenkin saivat myös suomalaisen kustantajan. Sen ansiosta ajatuksia herättävä ja kauniin näköinen sarjakuva saattaa löytää edes vähän laajemman yleisön näiden raukkojen rajojen sisäpuolelta.

Toisesta Toivon kirjasta heräävät samat tunteet kuin ensimmäisestä, joten taidan sortua lainaamaan itseäni ja parin vuoden takaisista First Book of Hope -albumin arviota: kirja "si-

sältää useimpia huumorin lajeja, keskittyen salaivaan, lempeään pilkkaan ja tekijän itseironiaankin."

Ja jälleen kyse on eräänlaisesta parodiasta "perinteisestä suomalaisesta miehestä, joka pitää ikävää – ja vieläpä nauttii siitä. Loputon sohvalla löhöäminen, kuolemanilmoitusten lukeminen

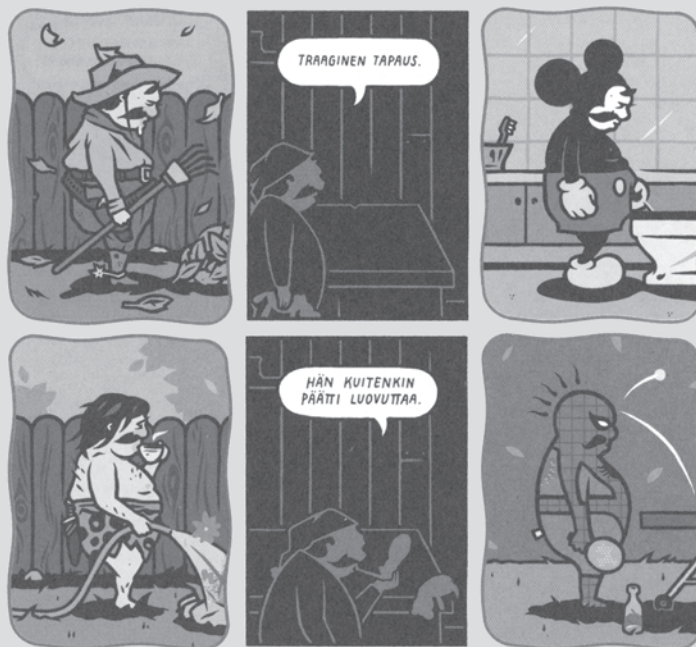
ajan kuluksi, syöminen ja tikanheitto asetuvat jutuissa hiukan koomiseen valoon."

Toistan itseäni, koska olen väsynyt ja aivoton, mutta myös siksi, että kaikesta tyylikkyydestään huolimatta myös Musturin Toivon kirjat toistavat itseään. Tietty apaattisuus, monotonian ja täydellisen tapahtumattomuus ovat varmasti sarjakuvan ideakin, mutta tämänkaltainen huumori alkaa ryydyttää nopeasti.

Ihastuin viime syksynä kovasti Aapo Rapin Kelo-mökkien mieheen, mutta olen täysin vakuuttunut siitä, että jos julkaisu olisi ollut parinkymmenen sivun sijaan esimerkiksi 60-sivuinen, kokemus ei olisi ollut yhtä riemukas. Toivon kirja -sarjasta on kaavailtu jopa viisi-osaista, joten toivottavasti Toivon kuva syvenee ja tarina lavenee tulevaisuudessa.

Musturin kuvakerronta on joka tapauksessa komeaa. Sivut ovat yksityiskohdittaan ja väriykseltään kauniita minifreskoja, joita kelpaa ihaillla.

Ville Hänninen

©Tommi Musturi

Suomalainen mies vs. myyttiset miehet?

Jonah Hex - Hurja länsi.
Suomennos Moog Konttinen.
EGMONT.

Tuttu juttu: arpinen kostaja palaa kostaamaan. Hirvittävästi arpeutuneella Jonah Hexillä on kuitenkin vähän enemmän hampaankolossaan kuin monella muulla. Nimellisesti palkkionmetsästäjänä toimiva, etelävaltioiden asepukea sinnikkäästi kantava Hex tahtoo kostaa koko maailmalle. Tasaista tahtia niin pahikset kuin ei-ihan-ilkeätkään, mutta silti onnettomuudekseen Hexin tielle osuneet lakoavat maan tomuun. Jotkut nyrkiniskusta, useimmat luodista.

Puhelinluettelomaiseen, ohkaiselle papeille painettuun mutta kattavaan Hurja länsi-pakettiin kootut Jonah Hex -tarinat tuovat neli-viisikymppisille muistoja mieleen. Osa näistä jutuista julkaistiin Suomessa Hurjan lännen ja Tomahawkin sivuilla 1970-luvulla. Vanhat suttu-värit ovat poissa, mutta eipä väliä, Hex-jutut ovat nytkin mustavalkoisia vain ulkoasultaan. Värittömyys itse asiassa palvelee grafiikkaa – ja sitä myöten juttujen draamatiikkaa – paremmin. Eikä käännöksen skarppeaminen sekään haittaa, Konttinen pistelee sanalla koreasti.

Jonah Hexin hahmon syntyyn vaikutti USAn asenneilmaston kyynistyminen 1960-luvun lopussa, Comics Coden hidas löystyminen undergroundin myötä ja

©DC Comics

DeZunigan Hex, kova ja rujo.

italialaisten spagettiwesternien kuvia kumartelematon meno. Varmasti hahmon esikuvana toimi myös Lepakkomiehen arkkivihollinen/lakimies Harvey Dent/Kaksikasvo.

John Albanon käsikirjoittama ja Tony DeZunigan piirtämä rujonaamainen Hex ratsasti sarjakuvaan vuoden 1972 alussa, rahdaten heti ensi ruudussa kahden lainsuojattoman raatoja sheriffille kuitattavaksi. Siitä saa alkunsa reima ruumisralli, jossa kalmoja tehtaillaan koostekirjan lähes joka sivulla. Huumori on vinon nihilististä. Pienet sanalliset kevennykset ja tahallinen yliampuvuus estävät vajoamisen inhorealismien juoksuhiikkaan. Paha ei saa palkkaansa mutta hyvätkin on haudattava. Hex kohtaa lännen kaikki kummajaiset, rahanahneista karjaparoneista aina taisteleviin suffragetteihin. Koko ajan myös Hexin omat demonit pysyvät kantapäillä, rauhaa ei suo edes vakava haavoittuminen.

Jonah Hexin hahmon karuista vaiheista elämän rajan tällä ja tuolla puolen on Janne Viitala laatinut mainion artikkelin Suomen Länkkäriseuran Ruudinsavulehteen numero 1/2005, mikä Jonah Hexistä innostuneille tiedoksi mainittakoon.

Hex on hyvää peruslänkkäriä, kieli posken läpi kirjoitettua räiskintäviihdettä, vailla syvällisempää paatosta ja eetosta. Silti Hexin rehellinen vaan ei pökölömäinen äijyys kestä läpi nuoruuden muistojen tuottaman nostalgian lumeverhonkin.

Vesa Kataisto

Claudio Chiaverotti – Massimo Rotundo:
Syntynyt 31. helmikuuta
Suomennos Riku Partanen
ARKTINEN BANAANI

”... kyyneleitä ja tuulta, loputonta yksinäisyyttä aavikon hiekka on, verta ja mielettömyyttä – ikuinen rakkaus ja sankarit tahtomattaan risteävät tomussa ja rikkovat ajan rattaan”. Edellinen höyryävä kasa lyriikkaa, joka saa paatuneimmankin goottirockin ystävän kiemurtelemaan vaivautuneena, on albumin Syntynyt 31. helmikuuta lopusta. Se tiivistää melko hyvin tarinan yleisen tason.

Post-apokalyptisen tulevaisuuden kajal-silmäinen ja metroseksuaalinen palkkionmetsästäjä Brendon D’arkness ratsastaa pitkin raunioitunutta tulevaisuuden Britanniaa tapellen mutanttien ja kultistien kanssa. Vaikka jo pelkästään sankarimme nimi saisi kliseemittarin näyttämään punaista, ei se estä kirjoittaja Claudio Chiaverottia kierrättämästä kulunutta dystopiakuvastoa sydämensä kyllyydestä. Tarinan punaisena lankana toimii muistinsa menettänyt naamioitu-

nut nainen, jolle D’arkness voi selittää uutta maailmanjärjestystä niin, että lukijat eivät joudu arvailemaan, mistä on kysymys. Nainen myös riisuutuu – tai riisutaan – noin joka toisella sivulla, jotta hitaampiin kohtauksiin tulisi vähän elämää. Muutenkin naisia hakataan ja alistetaan tarinassa sen verran tiuhaan, että se saa epäilemään jutun ideointiprosessin tapahtuneen Dave Simin ja Milo Manaran yhteisen ryyppyreissun aikana.

Teknisesti Syntynyt 31. helmikuuta on moitteeton: Massimo Rotondon yksityis-

Tulevaisuutta vai 1980-lukua? Brendonin kajalmulkoilua.

kohtainen kuvitus palvelee toimivaa, viihdeellistä kerrontaa. Seksiä ja väkivaltaa sekoittava Syntynyt 31. helmikuuta onkin puhdasta eksploitaatiota, joka herättää mielle yhtymiä vaikkapa vanhaan italokahuun. Valitettavasti se vain ottaa itsensä kuolemanvakavasti. Jonkinlainen itsetiedostava huumori olisi nostanut kokonaisuuden kliseidensä yläpuolelle. Sen puuttuessa lopputulos on vain pökö sarjakuvakalkkuna.

Otto Sinisalo

©Bonelli

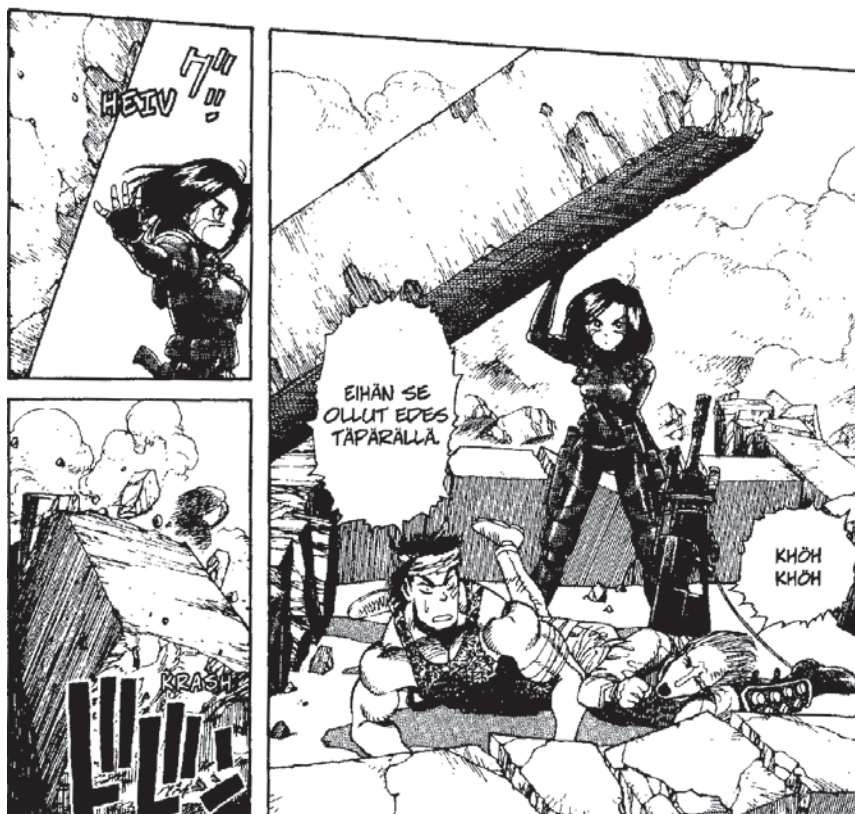
Yukito Kishiro:
Gunnm 1-3
Suomennos Juha Mylläri
PUNAINEN JÄTTILÄINEN

Englanninkielisessä maailmassa Battle Angel Alitana tunnettu Gunnm on alkanut ilmestyä suomeksikin, Punaisen jättiläisen julkaisemana.

Tulevaisuuden urbaanissa kaupunkihelvetissä yksinäinen tiedemies kunnostaa kaatopaikalta löytämänsä tyttökyborgin. Muistinsa menettänyt tytärkorvike ei kuitenkaan tyydy näyttelyesineeksi, vaan hän lähtee etsimään itseään. Identiteettiään Gally rakentaa lähinnä repimällä päitä ja muita ruumiinosia irti muilta ihmisroboteilta ensin palkkionmetsästäjänä, sitten gladiaattoriareenan taistelijana.

Yukito Kishoron tieteissarjakuva on Astro Boy -muunnelma steroideilla ja metamfetamiinilla. Gunnm on vuosikertakyberpunkkia: sen alkuperäinen ilmestymisajankohta 1990-luvun alkupuolella näkyy paikoin hyvinkin elähäneessä kuvastossa. Kyberkehot, saastainen ja korruption värjäämä kaupunkimiljöö sekä nihilistinen väkivalta ovat tyylipuhdasta Sterlingia ja Gibsonia. Kishiron kyberpunk on kuitenkin kirjallisia esikuviaan toiminnallisempaa. Gunnmin liioitteleva väkivalta lipsuu suoranaisen splatterin puolelle, kun lihaa ja terästä taotaan kappaleiksi sivukaupalla jatkuviissa toimintakohtauksissa.

Tarinan toimintakohtauksissa on selkeää energiaa, että vaikutelma äänen nopeudella liikkuvista, tonniin painoisista metallihirviöistä välittyy. Kishiron

Lihaa ja terästä Pinokkion kyberpunk-muunnelmassa.

romurallin pitää kiinnostavana myös tämän pakahduttava omistautuminen pseudotieteellisille selityksille Gunnmin koneiden toiminnasta ja tekniikasta. Kishiro rakentaa maailmaansa ja sen sääntöjä pedantin tarkasti sekä kuvituksen että tarinan tasolla. Toistuvista ylilyönneistä huolimatta Gunnm säilyy sisäisesti yhtenäisenä.

Gunnmin erottaa aikalaisteoksista - kuten Akirasta, Ghost in the Shellista tai Tetsuo-elokuvasta - sen anteeksipyy-

telemätön sentimentaalisuus. Kaiken nihilismin keskellä Gunnm onnistuu kertomaan jotakin minuudesta ja sen etsimisestä, ilmeisimpänä vertauskuvana Gallyn toistuvasti muuttuva robottekeho.

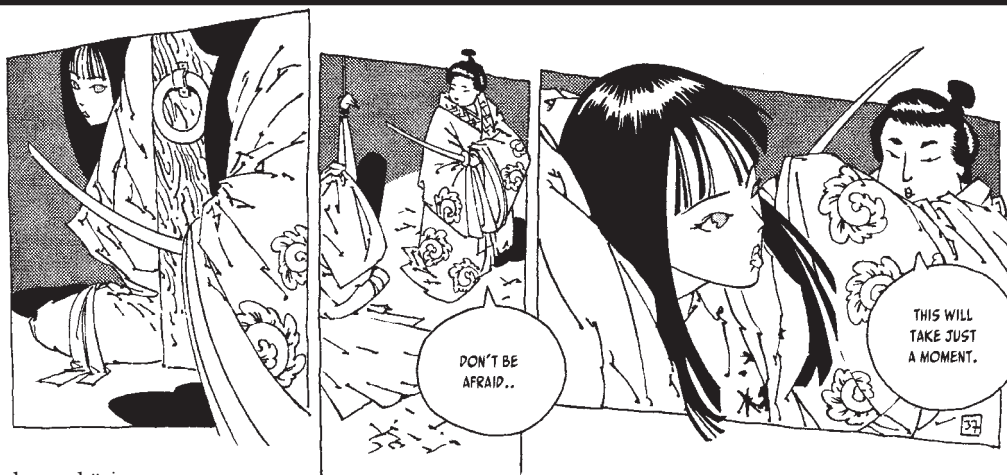
Gunnm lunastaa ainakin murto-osan pitkään toistellusta mantrasta, jonka mukaan laatumanga saapuu Suomeen vääjäämättä.

Otto Sinisalo

Kristian Huitula:
Oni Kudaki: The Magician
and the Ghost Boy
FANTACORE MEDIA

Japani vei Kristian Huitulan sydämen jo vuosia sitten. Hän on opiskellut maassa ja harrastanut vuosikaudet japanilaisia itsepuolustuslajeja. Rakkaus japanilaiseen kulttuuriin näkyy moniosaiseksi suunnitellusta Oni Kudakista, jonka Huitula on käsikirjoittanut ja piirtänyt yhteistyössä vaimonsa Kanako Matsuin kanssa.

Tarina on yksityiskohdiltaan perusteellinen seos myyttejä ja todellista historiaa. 1500-luvun Japaniin sijoittuva juttu ammentaa muun muassa maan laajasta kummitustarinoiden perinteestä. Piirrokset ovat sen mukaisia. Siinä missä

Huitula hyödynsi aiemmin voimakkaasti mustia pintoja, nyt hän käyttää enemmän viivapiirrosta. Lopputulos muistuttaa Hokusain kaltaisia mangaa edeltäneitä ukiyo-e-taiteilijoita, vaikka kuvakerronnasta ei ehkä löydykään samaa levollisuutta ja välineen hallintaa.

Julkaisukielenä on englanti, joten al-

bumi pyrkii suoraan kansainvälisille markkinoille. Mikäli Huitula jaksaa kaupata teostaan yhtä aktiivisesti kuin myös venäjän- ja englanninkielisenä ilmestynyttä Kalevalaa, muutkin kustantajat saattavat olla kiinnostuneita.

Ville Hänninen

**George McManus:
Vihtori ja Klaara
ARKTINEN BANAANI**

Suomeksi saatavilla olevien sarjakuvaklassikoiden lista sai merkittävän täyden-nyksen, kun Arktinen Banaani julkaisi George McManuksen Vihtorista ja Klaarasta kovakantisen kokoelman. Kun nykylukijoille tehdään tunnetuksi tällaista unohdettua, mutta hyvin merkittävää teosta alan historiassa, voi todellakin puhua kulttuuriteosta.

Vihtori ja Klaara saattaa olla kuvallisesti vaikutusvaltaisimpia sarjakuvia kautta aikojen. Se oli ensimmäinen sarja, joka 1920–30-luvuilla vakiinnutti piirrostyylin, jossa ei ole juuri lainkaan säävytsviivoja. Huolellisesti piirretyt ääri- ja rajaavat pintoja, jotka ovat valkoisia, mustia, tai rasteroituja – mutta aina tasaisen värisiä. Viivat päättyvät toisiin viivoihin, kynävedot ovat äärimmäisen kontrolloituja. Missä monivivaisuutta esiintyy, siinä sillä yleensä tehdään huolellisia ornamenttikuvioita, jotka nekin kokonaisuutena muodostavat tasaisen pinnan.

Toisen maailmansodan jälkeen tämä tyyli tuli vallitsevaksi etenkin huumorisarjakuvissa, Euroopassa sen johdannainen sai nimen ligne claire (selkeä viiva). Ennen Vihtoria ja Klaaraa oli suosittu luonnostelevaa monivivaisuutta, sellaista josta underground-piirtäjät sittemmin hakivat vaikutteita.

Sanomalehtisarjojen lisäksi McManus innoitti suoraan myös muun muassa Carl Barksia ja Hergéä. Minusta on aina ollut kiinnostavaa verrata Vihtorin ja Klaaran piirroksia Tintiin. Samat huolellisesti piirretyt sisätilat, tasaiset väripinnat ja jopa hahmojen tyhjät rinkulasilmät muistuttavat selvästi toisiaan. Mielenkiintoista on, kuinka ne näyttävät kehittyneen rinnakkaisesti: kumpikin sarja saavutti kypsän tyylin suunnilleen samoihin aikoihin.

Vihtori ja Klaara oli myös ensimmäinen länsimainen sarjakuva, joka alkoi ilmestyä Japanissa. En pitäisi liioiteltuna väitettä, että se on vaikuttanut myös mangaan piirrostyylin. Huolellisia ääri- ja tasaisia väripintoja, koristeellista ornamenttiikkaa... Katsokaa vaikka Vihtorin tyttären Nooran hiuksia ja leninkejä: shojo-manga on selvästi samoilla jäljillä.

Kirja on kauttaaltaan laatutyötä. Sarjasta tarjotaan kattava valikoima erilaisia aiheita ja kuvia, mahdollisimman paljon toistoa vältellen. Valikoidut näytteet kattavat myös ajallisesti sellaisen jakson (vuosilta 1930–37), että niistä näkyy sarjan piirrostyylin lopullinen vakiintuminen ja kuvallisten yksityiskohtien hioutumi-

©KFS

Naiskauneutta, aikalaismuotia, selkeää viivaa...

nen. Painotyö on lähdemateriaalin (Uuden Suomen julkaisemat kokoelmakirjat) huomioiden erinomaista. Teoksen visuaalista cheyettä lisää myös se, että puhakuplien fontti on varta vasten laadittu McManuksen omasta tekstauksesta.

Erityisesti tulee mainita kirjan toimitaneen Jussi Karjalaisen tausta-artikkelit Vihtorin ja Klaaran vaiheista Suomessa. Sarjan suosio 1930-luvulla lukuisine teatteri- ja elokuva-sovituksineen on kiinnostava mutta heikosti tunnettu jakso suomalaista sarjakuvahistoriaa.

Kuten sarjakuvaklassikoiden laita usein on, kuuluu Vihtori ja Klaarakin niihin sarjoihin, joita on usein pinta-puolisesti vilkaissut, mutta harvoin todella lukenut.

Sarja ammentaa sangen kapeasta aihevalikoimasta: Äkkirikastuneen työläisperheen emäntä Klaara haluaa antaa itsestään hienostuneen vaikutelman ja päästä yläluokan piireihin. Hän tyrannisoi lauhkeaa aviomiestänsä Vihtoria, joka haluaisi mieluummin vain vilkuilla nuoria tyttöjä ja istua vanhojen duunari-kavereidensa kanssa kapakassa syömässä herkkuruokaansa lammaskaalia. Tyyppisesti Klaara ilmaisee mielipiteensä nyrkillä tai heittelemällä astioita.

Oli tiedossa, että McManus toisti samoja aiheita usein. Mutta yllätyksenä tulee, kuinka kömpelöä sarjan kerronta on. Vitsien rakenne on huterä, eivätkä

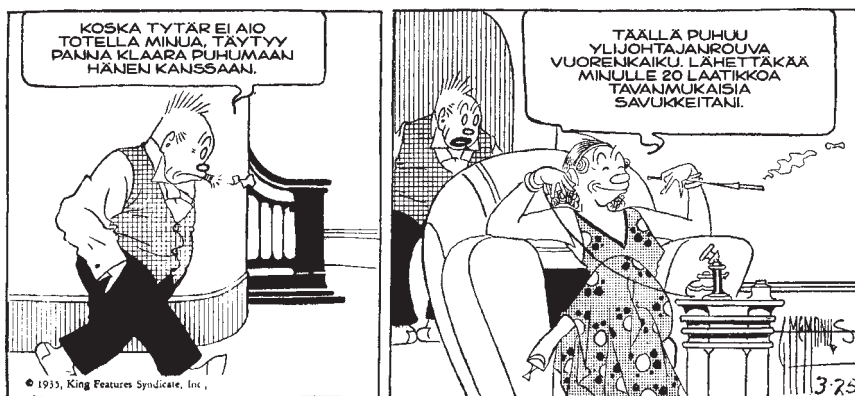
ruudutkaan aina liitty toisiinsa kovin jouhevasti. Erityisesti pistää silmään, että stripin päätösruidun puhakuplat ovat toistuvasti väärin päin: Klaaran reaktio tulee kuvassa vasemmalla ennen kuin Vihtorin kommentti, joka sen aiheuttaa. Monet muut sarjat olivat 1930-luvun puolivälissä jo päässeet tällaisten lasten-tautien yli.

McManus on siis ennen muuta piirtäjä, ei sarjakuvakertoja. Mutta piirtäjänä hän sitten onkin verraton. Vihtorin ja Klaaran kuvat ovat hyvin kauniita katsella, kirjaa selailee ihan mielellään ja yksittäisistä ruuduista riittää makuseltavaksi monia yksityiskohtia. Kun Klaara heittää astioita, on ilma silloin posliinia sakeanaan ja kun sarjassa esiintyy väkijoukkoja, on silloin jokainen henkilö piirretty huolellisesti erikseen. Merkille pantavaa on, että vaikka sarjan vitsit toistivat itseään, samoin ei ollut sen kuvien laita: piirrookset eivät toista maneerimaaisesti samoja asentoja ja eleitä, vaan ne on selvästi piirretty jokaiseen jaksoon erikseen, aina hiukan muuttuen.

Riemastuttava lukijakirje Uuteen Suomeen vuonna 1930 kehottaa suomalaisia piirtäjiä ”tutkimaan näitä kuvia” ja ”luopumaan töhertävistä piirusteluista”. Sama neuvo pätee vielä tänäkin päivänä.

Jyrki Vainio

©KFS

...Art Deco -tyyliä ja lisää selkeää viivaa.

**Ilkka Markkula – Jukka Koivusaari:
Punainen ratsumies
OMAKUSTANNE**

Periaatteessa Korkkarin muotoon tehty tarina punaisesta sotapäälliköstä, Verner Lehtimäestä (1890–1938), on oiva idea. Parhaimmillaan tällainen sarjakuvasovitus popularisoi kiinnostavasti Suomen historiaa ja tutkailisi sen kipupisteitä vähän toisesta näkökulmasta kuin yleensä on ollut tapana.

Se ihannemaailmasta. Todellisuudessa Ilkka Markkulan käsikirjoittama ja Jukka Koivusaaren piirtämä Punainen ratsumies lähinnä masentaa amatööriäisen toteutuksensa vuoksi. Itse tarina on korkkarihuttua alkeellisimmillaan, ja tönköt piirrokset saavat arvostamaan Samsonin ja Petri Hiltusen tapaisia

©Jukka Koivusaari

Keep on trucking -perspektiivilyhennys.

varmaotteisia ja kaavan hallitsevia tekijöitä.

Lehtimäki ehti elämässään toimia paitsi Tampereen punaisten ylipäällikkönä myös osallistua Venäjän sisällissotaan ns. Muurmannerin legioonassa, asua Yhdysvalloissa nuorena laivapoikana ja myöhemmällä iällä lennonopettajana sekä ilmeisesti vakoojana – ja kuolla lopulta Stalinin puhdistuksissa 1938. Sarjakuva keskittyy kuitenkin vain vuoden 1918 sisällissotaan, minkä vuoksi Lehtimäestä päättyy parhaimmillaankin karikatyyrimäinen kuva eikä tarinaa ole taustoitettu kunnolla. Monipuolisempaa kuvausta etsivien kannattaa tutustua veljenpojan pojan Kimmo Lehtimäen teokseen Verner Lehtimäki – punapäällikkö (2005).

Ville Hänninen

©Marko Turunen

Fenno-ugrilainen perhehelvetti koiramäkeläisittäin.

**Marko Turunen:
Lihat puntarissa
DAADA/ KREEGAH! BUNDOLO!**

Jollei kyse ole omasta perhepiiristä, harva jaksaa lukea ylipitkää sukukronikkaa saati paneutua tuntemattomien ihmisten umpiarkisiin kohtaloihin. Marko Turusen Lihat puntarissa ratkaisee ongelman roimilla, välillä arkilogiikkaakin uhmaavilla leikkauksilla. Satasivuisessa tarinassa keskitytään lihaan, ei luihin. Elämien koho- ja käännekohtat, arkiset voitot ja tappiot kuvataan etäännyttävän eläin näkökulman kautta.

Lihat puntarissa on monessa mielessä samanlainen kuin Turusen aiemmat teokset. Esimerkiksi albumeissa Pohja (2003) ja Kuolema kulkee kintereillä

(2004) arkisin arki ja erikoislaatuinen kuvakieli kohtasivat tavalla, joka sai epäilemään omia aistejaan.

Turusen kuvat ovat visuaalisesti voimakkaita, kun taas niihin limittyvä teksti on lakonista tavalla, joka saa Antti Hyryn tuntumaan suupaltilta: ”Kirahvi ja Liisa olivat naimisissa kolme vuotta ja erosivat 1972. Asumusero kesti kaksi vuotta.” Ilmaisuvoima syntyy kuvan ja tekstin ristiriidasta.

Kirkkaat, voimakkaat värit vain lisäävät entisestään vieraantuneisuuden vaikutelmaa. Aikaisemmissa teoksissaan Turunen on käyttänyt paljon supersankareita ja muuta populaarikulttuurin kuvastoa ja tuonut kuviin sitä kautta lisää tulkintatasoja. Lihat puntarissa -kirjassa hänellä on eläinhahmoja: koirista

pandaan, pöllöön ja kirahviinkin. Eläin sarjakuville on yleensä ominaista vastenmielinen söpöily. Turunen käyttää eläinhahmoja kuvaamaan tarinaa, jossa käsitellään muun muassa perheväkivaltaa, painia ja parisuhteita.

Kirjassa on muitakin uusia elementtejä. Huumori on entistä nyrjähtäneempää. Musta huumori ja sysimusta tilannekomiikka miltei kätkevät alleen kertomuksen perimmäisen karuuden. Ihmisen (no joo, koiran) elämä on kohdusta hautaan melkoista hampaidenkiristystä.

Muutamista kohtauksista Daniil Harmskin olisi ollut ylpeä. Eräänlainen albumin kliimaksi koetaan lopun parikymmensivuisessa painiepisodissa. Isä-Kalevin kanssa painivat kuningaspingviinit, kissamakit ja kirahvit riemastuttavat eloisuudellaan. Ja taas teksti napsahtelee sähkösanomanlyhyenä: ”Voikkaalla Gorilla otti Kalevista työvoiton kaikilla tuomariäänillä.”

Turusen sarjakuvat eivät kaunistele maailmaa vaan paljastavat, mitä siistin pintasilauksen takaa löytyy: sattumanvaraisuutta, kaoottisuutta sekä vain vaivoin pidäteltyä aggression ja pelon tunteita. Järjen uni synnyttää hirviöitä.

Antiikin tragedioissa kaikille käy aina huonosti. Myös Turusen sarjakuvissa onnellinen loppu – saati alku – on harvinaista. Silti hänen tarinansa eivät lannista tai masenna, korkeintaan hämmentävät. Se on vain hyvää. Taiteen kuuluu vähän häiritä, avata silmiä muille mahdollisille maailmoille.

Ville Hänninen

Nojatuulifilosofia, tuo ajattelun muodoista jaloin...

JP Ahonen:
Villimpi pohjola
DAILY HERO

Pauli Kallion useiden eri piirtäjien kanssa tekemä Kramppeja ja nyrjähdysia on eräänlainen kantateos, johon kaikki nuoria aikuisia kuvaavat sarjakuvat väkisinkin vertautuvat. Myös JP Ahosen Villimpi pohjola on Kalliolle muutaman kierroksen velkaa, niin tutulta hahmojen hyväntahtoinen sanailu tuntuu. Silti ihmetyttää, että kustantajat eivät ole sarjaan tarttuneet, vaan kokoelma on Ahosen oman Daily Hero -kustantamon julkaisu.

Sarjakuvan miljöönä on yliopisto – tai pikemminkin ikuisten opiskelijoiden pis-

kuiset opiskelijakämpät ja muuttumattomuudessaan turvallinen kantakapakka. Hahmot ovat tyypillisiä ”kaksyöt ja risat” -sukupolven edustajia, rikkiviisaita hauskanpittäjiä, jotka tietävät populaarikulttuurista enemmän kuin naapureistaan. Ensimmäisenä mieleen tulevat hassunhauskat Frenedit. Jotenkin kuvaavasti koko sarja on vähän päkistely sana-leikki Villistä pohjolasta, jonka kaikki 1990-luvun alussa nuoruuttaan eläneet hoksaavat.

Aviisissa ja Aamulehdessä julkaistu sarjakuva ei kuitenkaan ole mikään Kramppi-teemojen kierrätys saati sarjan kopio. Ahosella on oma kerrontatapansa, joka on Kalliota irtonaisempi. Kallio puolestaan on vienosti sarkastisen dia-

login suomalainen mestari.

Villimmän pohjolan tilannekomiikka osuu usein maaliinsa. Ikävä kyllä hahmot eivät jää mieleen persoonallisuudellaan.

Sanailu on kuitenkin elävää ja riittävän arjenmakuista. Sitä tukee Ahosen letkeä piirrosjälki. Sanomalehtisarjakuva on hyvin konservatiivinen laji, mutta Ahonen uskaltaa leikkiä ruutujaolla ja kuvakerronnalla. Piirrokset ovat mutkaton yhdistelmä länsimaaisia ja japanilaisia vaikutteita. Toivottavasti Ahonen tekee lähivuosina pitkän sarjakuva-albumin, koska se voisi vapauttaa häntä kertojana entisestään.

Ville Hänninen

Milla Paloniemi:
Kiroileva siili
SAMMAKKO

Voidaan puhua ilmiöstä: Milla Paloniemen omakustanteena ja verkkosarjakuvana aloittanut Kiroileva siili on muutamassa kuukaudessa noussut Suomen puhutuimmaksi sarjakuvaksi. Tätä kirjoitettaessa Sammakon kustantama strippikokoelma hallitsee kirjakauppojen myyntilistoja – asema, joka on tavallisesti varattu ainoastaan pyhälle Juballe. Kiroilevan siilin verkkosivuilla on tuhansia tilaajia. Kaikki haluavat palansa Paloniemestä: tekijää kierrätetään haastattelusta toiseen. Mitä tapahtui?

Tämä on virallinen idea: sosiaalisissa verkostoissa käytännössä itsekseen leviävää, tarttuvaa tietoa. Kiroileva siili on väkevä, yksinkertainen konsepti, joka toimii ja joka on helppo välittää eteenpäin.

Se on siili. Se kiroilee. Se on hauskaa. Sarjakuvan muoto ja ulkoasu tukevat tätä. Kolmiruutuinen strippi on lukijalle helppo ottaa haltuun ja siilin ulkomuoto on pelkistetty lähes symboliseksi. Se on välittömästi tunnistettavissa niin kirjan kannesta, postikortista kuin rintanapistakin. Tietenkin auttaa myös, että vitsit ovat hauskoja. Ensimmäinen

Kiroileva siili -albumi todistaa, että yksinkertaista teemaa voi varioida nähtävästi loputtomiin.

Pitää tietysti muistaa myös Kiroilevan siilin juuret Internetissä. Ulkopuolisesta saattaa näyttää siltä, että Siili-ilmiö syntyi tyhjästä. Väärin: yleisö hahmolle oli syntynyt verkkoon pikku hiljaa, hahmon levitessä IRC-galleriassa, foorumeilla ja sähköposteissa. Albumin ilmestyminen antoi vain ostajille ja toimittajille jotain konkreettista, johon tarttua ja johon käyttää rahansa.

Kiroileva siili on ensimmäinen esimerkki toimivasta nettimarkkinoinnista suomalaisessa sarjakuvassa. Varsinaiset

kaupalliset intressit tosin astuivat mukaan vasta albumin myötä. Paloniemen sarjakuvan yleisö syntyi käytännössä itsestään, ilman erityistä määrätietoista yrittämistä. Se kertoo enemmän ja olennaisemmin Kiroilevan siilin vetovoimasta kuin mikään kritiikki, jonka osaisiin kirjoittaa.

Vuonna 2007 suomenkielisten verkkosarjakuvien määrä on rajussa kasvussa. Kiroileva siili on todistanut, että netti voi tehdä sarjakuvasta hetkessä ilmiön. Tarvitaan vain tarpeeksi voimallinen idea, joka halutaan esittää lukijoille.

Otto Sinisalo

Piikittelijän pehmeämpi puoli.

**Tiitu Takalo: Kehä.
SUURI KURPITSA**

Takalon ensimmäinen täyspitkä albumi lunastaa lupaukset varsinkin kuvituspuolella. Sivukokonaisuudet ovat todella hienoja ja hahmojen lähes realistinen anatomia uskottavaa. Taustoja on vähän, kerronta on korostetun hahmokeskeistä. Valittu tekniikka toimii, harmaasävypaperin päälle piirretty tussi- ja guassiväritys luo elävän tunnelman. Hahmojen ilmeet ovat myös erinomaisen kertovia.

Kuusitoistavuotias Julia harrastaa nyrkkeilyä ja opettelee itsenäisellä elämänpolulla kulkemista. Onko aina elettävä siten kuin yhteiskunan ”yleiset säännöt” edellyttävät, hän pohtii varsinkin siinä vaiheessa kun kohtaa

salilla toisen nyrkkeilijätytön, Alexandran. Savenvalaja-äiti, yksinhuoltaja, on luonnollisesti huolissaan tyttärestään. Julian poikakaveri Eetu taas tyypillisen yksioikoinen murrosikäinen niin halujensa kuin asenteidensa puolesta.

Juonessa on hieman liikaa nuorisokirjoista tuttua peruskuviointia. Juuri äidin ja Eetun hahmot olisivat voineet antaa enemmän tilaa Julian ja Alexandran keskinäisen suhteen ailahtelulle. Tarinan loppu tuntuu tulevan liian aikaisin ja päätöstilanne on varsin arvattava. Se ei muuta miksiäkään sitä tosiseikkaa, että Kehä on aivan kärjessä tämän vuoden parhaimpien sarjakuva-albumien järjestyssä puntaroitaessa.

Vesa Kataisto

©Tiitu Takalo

**Katja Tukiainen:
Kisun ABC
OTAVA**

Katja Tukiainen ensimmäinen lastensarjakuva Kisun ABC on ilmestynyt aikaisemmin pienille lapsille suunnatussa, tasokkaassa Popi-lehdessä. Nyt veikeät, niin lapsiin kuin aikuisiin vetoavat aakkostarinat saavat laajemman yleisön.

Tukiainen onnistuu vaikeassa tehtävässä aina uudestaan. Hän tekee elämämyönteisiä sarjakuvia, jotka eivät tunnu teennäisiltä tai laskelmoiduilta.

Kisun ABC on valettu hyvinkin klassiseen lastenkirjan muottiin. Tukiainen käy kissahahmonsia kautta läpi kaikki aakkoset, kertoen yhden tarinan kustakin. Pieni kissa kohtaa muun muassa faaraon, viiletää gepardin selässä 120 kilometriä tunnissa, tapaa järven rannalla merenneidon ja löytää pölyisen nenäapinan.

Kisun ABC vetoaa nostalgisen kauniilla värityksellä, tyylikkään kollaasimaisilla kuvilla ja tarinoilla, jotka korostavat mielikuvitusta, omaaloitteisuutta ja avarakatseisuutta. Teksti ja kuva tukevat hienosti toisiaan.

Monet aakkoset ovat täynnä L:n kaltaisia oivalluksia, jotka kohoavat siivilleen naivististen mutta tavattoman nättiä piirrosten avulla: ”Tänään Kisu rakentaa leijan/ Mutta ulkona on aivan tyyntä/ Eikä leija nouse lentoon/ LEPAKKO tulee apuun.” Entä H: ”Tänään Kisu valmistautuu juhliin/ Mutta kisu ei tiedä laittaako HAMEEN/ Vai HOUSUT/ Kisu laittaa molemmat!”

Tukiainen on saanut vangittua pienen lapsen mielen kaikessa luovuudessaan. On helppo kuvitella, että kirjasta tulee rakas ystävä moneen kotiin. Ainakin oma, aakkostarinoihin aivan liian nuori tyttäreni rakastaa Tukiainen selkeästi erotuttavia, voimakkaita piirroksia. Ehkä toisenlainen paperi olisi tuonut värit vielä

räiskyvämmiin esiin?

Kisun ABC:ssä on selvää käännöspotentialia. Etenkin Ranskan tyylliteitoisille lastenkirjamarkkinoille Kisun luulisi uppoavan kuin sormen mämmiin.

Ville Hänninen

©Katja Tukiainen

Kisun kanssa aasta ööhön.

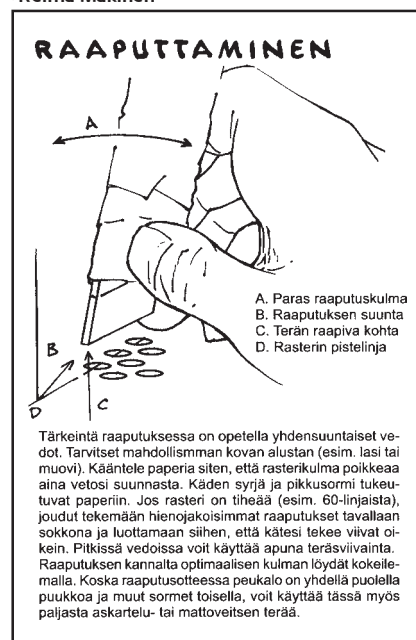
Reima Mäkinen: Mangan harmaasävyt – tee itse rasterit ja kuvioinnit
OPUS

Mangan läpimurto on poikunut valtavan määrän piirustusoppaita. Reima Mäkinen arvelee esipuheessaan, että 2000-luvulla on jo tähän mennessä ilmestynyt enemmän sarjakuvaoppikirjoja kuin koko edellisellä vuosituhannella yhteensä, ja olen valmis uskomaan väitteen. Tähän joukkoon hän on nyt lähtenyt itsekin, ja hyvä niin. Rasterin käyttö on ollut aina osa Reiman tyyliä ja jos hän nyt kutsuu sitä mangaksi ja kylvää joka sivulla japaninkielisiä termejä, se on pieni hinta siitä että tämän oppaan saa ulos ja toivotavasti myös kaupaksi nyt kun manga myy.

Kirjassa käydään korrektisti läpi niin tietokoneella tehty, arkeista leikatut kuin luonnonrasterit. Ilmeisesti japanilaista perua on myös puhua viivavarjostuksesta (engl. *feathering*) rasterina, ja kyllähän se sitä onkin, kun oikein katsotaan. Kynällä tehdyistä rastereista on oma osionsa, samoin roiskeista. Ylipäänsä kaikki kuvaan sävyä tuovat elementit käydään läpi, ja jos teknisissä yksityiskohdissa onkin pientä epätarkkuutta, mitään sellaista virhettä joka vaikeuttaisi tai hankaloittaisi työn tekemistä ei nähdäkseni ole päässyt mukaan.

Tekstissä viitataan usein milloin mihinkin mangaan, sivut mainiten. Ilmeisesti tekijänoikeudellisista syistä näitä esimerkkejä ei kuitenkaan ole uskallettu

©Reima Mäkinen

sisällyttää kirjaan, vaikka pitäisi. Nyt kuvituksena ovat Reiman omakätiset esimerkit, mikä on tietysti hienoa mutta ei aivan toimi osoituksena eri mestareiden tyyleistä, vaan enemmänkin osoituksena Reiman hyvästä mukautumisesta kulloisiinkin vaatimuksiin. Kuten luonnollista on, mitä tämä muuten kertoisi mestaruustasosta?

Kun rasterointiin luetaan kaikki sellainen kuvan sävyttäminen joka ei ole kompaktiväriä tai ääriviivaa, kasvaa käsiteltävien asioiden määrä melkoiseksi. Jos vielä yritetään selittää näyttöresoluution ja painoresoluution ero, ja kotitulostimen

Kalvorasteriteknika saloja käydään läpi tarkasti. Kirjan kuvitusta.

ja painon filmitulostimen resoluutioerot, vaaditaan tarkkaavaisuutta paitsi tekijältä, myös lukijalta, että pysyy kärryillä siitä mistä milloinkin puhutaan. On ansiokasta, että Reima on pyrkinyt tekemään niin kattavan kirjan ettei muita ja rinnakkaisia oppikirjoja välttämättä tarvita. Samalla lopputulokseksi tulee melkoinen runsaudenpula jossa ammattigraafikkokin pyörii ympäri silmät ammolle ihmiset.

Kirjan parasta antia ei oikeastaan olekaan se, mitä se opettaa ja mitä se rastereista kertoo. Parasta antia on se, että kirja aktivoi ja pistää luovan mielikuvituksen liikkeelle monella tasolla, haastaa laajentamaan omaa sarjakuvailmaisua rastereiden suuntaan, innostaa tekemään itse. Minnekäs minä ne lomalla napsitut arabialaisten mosaiikkien kuvat laitoinkaan, niistähän saisi uutta tekstuuria... vai suurentaisinko ensin ruusukuvimoiréen tähän kuvan taustalle...

Kirjaa voi suositella niin pidemmälle ehtineelle sarjakuvapiirtämisen harrastajalle kuin rutiineihinsa jumiutuneelle ammattilaiselle. Ensin mainittu saa välähdyksen oikeasta ammattitaidosta ja jälkimmäinen toivottavasti uutta innostusta ja inspiraatiota työhönsä. Ainakin minä sain. Kiitos siitä, Reima.

Kivi Larmola

Jyrki Heikkinen: Tohtori Futuro. ASEMA

Jos supersankarit olisi keksitty 1930-luvun Suomessa, heerosseikkailut voisivat näyttää tältä. Selvänäkijä Tohtori Futuro on tarinan alussa pyörätuolissa istuva, uransa loppusuoraa väkisin pitkittänyt epähenkilö, joka yrittää vielä viimeisillä kyvyillään pyörittää eräänlaista enustajabisnestä.

Menneisyys huohottaa niskaan ja tulevaisuus murenee. Heikkisen hahmot ovat runollisen rujoja ihmisen heijastumia, jotka lakkaamatta vaeltavat kuin ilmassa kävelen. Samoin kielenkäyttö on harkittua ja humoristista nonsenseä. Futuro kokee useamman metamorfoosin paetessaan epämääräisten poliisimiesten laumaa. Ilman nuljusti kohtelemansa apurin, Hudsonin, tukea hänen pelinsä olisi menetetty jo alussa.

Futuron nimittäminen supersankari-sarjakuvaksi on käsitteen venyttämistä. Genren elementtejä on mukana vain mausteeksi. Samaa höystä on tapahtumien sijoittaminen kuvitteelliseen lähitulevaisuuden kauko-itään. Oleellisinta on tunnelma, ei juonen eteneminen. Tapahtumien tulkitsemisen vastuu jää lukijalle, sillä unen logiikalla ajautuva tarina tekee äkkiväristymän aina kun se on mahdollista.

Toinen toistaan absurdimmat hahmot kaatuvat Tohtori Futuron eteen haamuina menneestä. Lopussa pellon kaskeamista muistuttava ratkaiseva kappailu avaa hänelle vapaan polun astella kohti tyhjyyttä.

Vesa Kataisto

Tohtori ensimmäinen metamorfoosi käynnistyy.

©Jyrki Heikkinen

Toim. Pekka Tuliara: Disney, Aku ja minä – Markku Kivekäs muistelee
SANOMA MAGAZINES

Suomen luetuin tilauspohjainen lehti on Aku Ankka. Se on elänyt reilun puolen vuosisadan ajan suomalaisten arjessa ja vaikuttanut useiden sukupolvien elämään enemmän kuin äkkiä osaisi arvata. Sen avulla ei ole pelkästään opeteltu tavaamaan, vaan se on varmasti ollut yhtenä ratkaisevana kannustimena monien valitessa elämänuransa suuntaa. Ilman Akkaria Barkseineen ei Tarmo Koivisto olisi ehkä tehnyt Mämmiläänsä eikä Mauri Kunnas kuvakirjojaan. Markku Kivekälle (s. 1947) itse Ankasta muotoutui päätyö ja hän oli vahvasti mukana muovamassa lehdestä supisuomalaista ilmiötä.

Kivekkään täyttäessä kesäkuussa 60 vuotta pitkäaikainen Ankan päätoimittaja siirtyy eläkkeelle ja sen kunniaksi on viimeinkin tehty tämä muistelmateos. Disneyn piirrettyihin jo varhain ihastunut Markku Kivekäs käytti nuoresta pitäen kaiken tarmonsä perehtyäkseen mahdollisimman tarkoin idolinsa tuotantoon. Hän kävi katsomassa lempipiirrettyjään kymmeniä kertoja, luki Ankansa hiirenkorville sekä kolusi Suomen elokuva-arkiston ja kirjastojen kätköjä. Intomieli-syys palkittiin suosituksen television Tupla tai Kuitti -visailuohjel-man kahdella päävoitolla vuosina 1962 ja 1965.

Kivekäs sai Walt Disneyltä terveisiä jo 1965, kun hän oli Tupla tai Kuitti alkuerissä visaamassa Disneyn piirrosfilmeistä. Kilpailun voitettuaan hänelle tarjoutui mahdollisuus tavata idolinsa Kaliforniassa vuonna 1966. Avun avittama matka Yhdysvaltoihin oli mediatapaus ja se ratkaisi lopullisesti Kivekkään ammatinvalintakysymyksen. Mestarin tapaaminen kaikkein vaihtelevaan käydään kirjassa yksityiskohtaisesti läpi.

Roope-setä -lehden entisen toimittajan ja Kivekkään pitkäaikaisen ystävän Pekka Tuliaran toimittama haastattelu-muotoinen kirja vilisee anekdootteja ja triviaa Disney-maailmasta ja Aku Ankan toimittamisesta. Kahden populaarikulttuurin ystävän ja Disney-fanin leppoisa jutustelu on kiehtovaa luettavaa. Muistellaan sarjakuvakeräilyn alkuvaiheita, käydään läpi elokuvamuistoja aikapäivästä sitten kadonneista teattereista ja pohdis-

Markku Kivekäs tapasi idolinsa 18-vuotiaana Yhdysvalloissa vuonna 1966, vajaa vuosi ennen Disneyn kuolemaa joulukuussa 1966.

kellaan populaarikulttuuria välillä vähän yleisemminkin.

Aku Ankan toimittamiseen ja kääntämiseen keskittyvä osio on myös mielenkiintoinen. Ankan toimituksessa aloitellensa vuonna 1970 Markku tapasi toisen innokkaan Disney-fanin Markku Saarin. Paljastuu että Saarinen oli toimituksen varsinainen kielinero. Hän muun muassa käänsi Koralliluolan kummituksen serbokroatiasta! Markut näkivät vaivaa laittaessaan Ankan kupliin tekstejä ja nimiväännöksiä, jotka avautuivat vain harvoille.

Markku muistaa myös painottaa ettei Disney-harrastus merkinnyt kapea-alaista yhteen asiaan keskittymistä. Disneyn elokuvien kautta avautuivat ovet niin klassiseen musiikkiin, historiaan kuin kuvataiteisiin.

Kivekäs oli tarmokkaasti tuomassa Barksin nimeä esille, erään tarinan johdantoruuuun vuonna 1972 laitettu tekijäkrediitti herätti närää Disneyllä. Helsingin Sanomiin hän kirjoitti 1971 Jukka Rislakin kanssa laajan artikkelin ankka-maestrosta. Kun Aku Ankan parhaat -albumisarja aloitti ilmestymisensä kaikissa pohjoismaissa, Saksassa ja Hollannissa, oli Suomi Hollannin ohella ainoa jonka painoksessa Barks esiteltiin.

Markun ansiota oli myös Tanskan toimituksessa liian pelottaviksi katsottujen Barks-sarjojen Vanhan linnan salaisuuden ja Koralliluolan kummituksen julkaiseminen suomeksi. Kivekkäällä oli myös sormensa pelissä, kun piirtäjiä vaihtoi esittelevää Oma Nurkka -palsta-

lanseerattiin vuonna 1979. Barksin Suomevierailua 1994 käsitellään toki myös.

Kivekäs oli mukana myös käynnistämässä Suomen Sarjakuvaseuraa 1970-luvun alussa. Seuran alkutaipaleella, sarjakuvahuutokauppoja ja Sarjainfon ensiaskeleita muistellaan muutaman sivun ajan.

Kirja on höystetty haastatteluaineiston lisäksi runsaalla kuvamateriaalilla ja muutamien Markun elämään liittyvien ihmisten muisteluilla, Peter von Baghista Tarmo Koivistoon. Yksityinen Markku Kivekäs vilahtaa vain silloin tällöin rivien välissä, mutta Disney-Markku tulee enemmän kuin tutuksi.

Loppujen lopuksi kirja on kuitenkin yllättävän ohkainen, sivuja on noin 190 ja taitto suhteellisen väljää. Voisi kuvitella aineistoa ja juttua riittäneen pidempäänkin opukseen. Useita tekstisivuja on kuvitettu yhden tekevillä vinjettikuvilla, niiden sijaan olisi tekstin sekaan voinut ripotella kuvia Kivekkään kokoelmista. Onneksi varsinaiset kuvasivut ovat melko runsaat ja harvinaisiakin paloja on joukossa.

Huomattava siivu suomalaista sarjakuvahistoriaa mahtuu Disney-keräilijän, fanin ja ammattilaisen elämänuraa käsittelevien kansien väliin. Tuiki tärkeää luettavaa Disneystä, elokuvista ja sarjakuvista kiinnostuneille.

Timo Ronkainen

P.A. Manninen: Teräsilja – kivaa pahaa ZUM TEUFEL

Tässäpä teos, jossa vihan annetaan näkyä groteskin ystäviä riemastuttavalla tavalla. Teräsilja on mediakritiikkiä verisimmillään. Kuten Manninen itse on sanonut: ”Mun tarvitsee vain katsella mitä tahansa televisiokanavaa hetkinen, kun jo raivostun. Ilmeisesti vihani välittyy maatakiertäviin satelliitteihin, joista raivoni heijastetaan takaisin Teräsilja-käsikirjoituksena.”

Oman mausteensa verisoppaan antaa se, että sarjat on piirretty Mannisen vetämän lasten sarjakuvakurssin aikana, ja robotti-demoni-poliisin raaimmat riuhtaisut saavat poikkeuksetta maamme sarjakuvatoivot riemastumaan.

Kivaa pahaa kokoaa yhteen kaikki Tähtivaeltajassa vuosina 1990-1999 julkaistut Teräsilja-episodit, sisältäen myös bonussarjan, harvinaista kuvitusta ja tekijän kommentit kustakin jaksosta. Mannisen karuhkon piirroksen ohella teoksesta löytyy myös yksi jakso Mika Myyrin (nyk. Pitkänen) vielä robustimpaa jälkeä, sekä kaksi kaunista tarinaa Jouko Ruokosenmäen sofistikoituneimmalla siveltelemällä.

Teräsilja-pätkimisten juonikuvioissa yhdistyvät iloisen 1980-luvun karuimmat kovispätkät, kuten De Palman Arpi-

©Pekka Manninen

Oikeat välinevalinnat helpottavat lain jakamista.

naama ja Robocop, 2000 A.D. -sarjat, viime vuosisadan alun mykkäkomediat ja gangsterijutut, Warner Brothersin piirretyt, kaikkitietävät mediajuontajat ja yleensä tv-”viihdeohjelmat”, ym. ym. -lähestulkoon kaikki aina Frederikiä myöten. Mustaan nahkaan ja peruukkiin pue-

halko. Aina roiskuu kun Teräsiljaa tarvitaan, mutta opettavaisien tarinoiden lopussa paha ja Teräsilja ovat joka kerta ansainneet palkkansa. Suuria tunteita ja puhdasta kauneutta! Nam!

Vesa Kataisto

Kari Korhonen: Ankantekijät 6 - Naurettavat naapurit. SANOMA MAGAZINES

Ensimmäinen läpimurron tehnyt suomalainen ankkapiirtäjä Korhonen on mainio tarinaniskijä ja oivallinen piirtäjä. Esikuvina toimivat erityisesti italialaiset Disney-artistit. Piirroksien kehitys on ollut nopeaa animaatio- ja kuvittajataustan omaavalle Korhoselle. Nykyisin useimmat hänen tarinoistaan tussaa espanjalainen Ferran Rodriguez, mutta jälki on helposti tunnistettavissa. Viivasta ei puutu lennokkuutta, ja toisinaan se voi käydä Barksin ja Vicarin tyyliin tottuneen hermoille. Nuoremmat lukijat puolestaan rakastavat Korhosen ilmaisuja, ja tätä kirjaa odotettiin taatusti pitkään.

Egmont Comic Creations on varsin tarkka käsikirjoitusten sisällön suhteen. Se ei selvästi tuota ongelmia Korhoselle, vaikka hän toisinaan joutuukin käyttämään ”komitean” suunnittelemaa uushahmoja. Naurettaviin naapureihin valituista sarjoista varsinkin ”Lemmen huumaa” on mielenkiintoinen – Ineksen romanttinen haaveilu oli liikaa Norjan toimitukselle, joka päätti, ettei kyseistä

Tämä sarja oli Norjan Egmontin mielestä liian liian aikuinen ihmissuhteiden (ankkasuhteiden?) kuvaamisessa.

jaksoa julkaista muissa Skandinavian maissa.

Naurettavat naapurit on täysammatilaisen työtä, tosin aina ei ole ollut aikaa tai ehkä haluakaan hioa tarinoita aivan loppuun asti. Joissakin episodeissa on

tilaustyön makua. Korhosen ura on vielä kehitysvaiheessa, mutta nokka on nousussa. Seuraava kokoelma yltäne jo klassikkotasolle.

Vesa Kataisto